

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. XXIX. Quæstorum & administratorum ingens cura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

per competens officium: nec ipsam ulterius antiquorum nominum habebimus veritate. alii siquidem alia data sunt ab antiquitate nomina significatiua a parte rerum: hoc autem defensorum nomen pure demonstrat antiquitatem aliquos propositi uerebatur, quatenus ex omni eas iniustitia vindicarent liberas. Si quidem: & propter hoc paterna voce, defensores eos vocamus, quatenus eripiant à malis iniustitiam patientes. Nunc autem hoc defensorum nomen valde conculcatum est in multis nostra reip. partibus: Et ita contemptum, ut in iniuria quidem potius quam in qualibet iaceat honestate: siquidem sunt viri quidem obsecrari, decreta vero super eis misericordia magis quam electione cōficiuntur, quibus non est victus & vita sufficiens, isti defensorum emendantes ordinationem, ad hanc accedunt curam: & pro alea quodam lusu, iudicium subiacet voluntariis. Denique, remouet eos quando voluerint, aut nihil, aut paruissimum delinquentes: & alios in illorum prouehunt officium quasi loci seruatores eos defensorum facientes: & hoc in anno frequenter in pluribus hominibus agentes, ut & officiales, & ciuitatum iudices, & harum habitatores, in nouissimo contemptu defensores habeant; Quæ vero aguntur ab eis, ad instar nō actorum sunt. si enim impetrauerint prouinciarum iudices, nequaquam presumunt quadam gesta, monumentorum conficere apud semetipsos per omnia seruientes eis defensores, & illorum nutibus intendentes solis. Si vero quadam cōficiuntur, primum quidem etiam hac veniunt: deinde cum nullum habeant archiuum, in quo gesta apud se reponant, deperit quod cōficiatur, & nequaquam inuenies apud eos plurium temporum poni monumentum ullum penitus: sed ad heredes eorum, aut alias successiones his monumentis agentes, gesta quarunt: & horum quæ quidem inueniuntur nulla fide sunt digna: alia vero etiam pereunt, & in tantum cadunt, ut in similitudine non actorum sint. Nos igitur quoniam de iudiciis bene disposuimus, & maiores potestates eorum in gentibus fecimus, & procul ab eis est inspectio ciuitatum: propterea credimus oportere etiam de defensoribus constituisse. sit enim sic congruentia utilis, si iudicum sumant officium, ciuitatum defensores: & prouinciarum præses videbitur quidem iudex iudicum potius esse, & hoc honestior, præcedentium apparere, quanto enim quilibet præstet melioribus, tanto maior ipse & honestior est.

§. II. Eam ob causam in vtraque India prudentissime constituti sunt à regibus Hispaniarum defensores, & Patroni Indorum, qui eos à militum, prætorum, præsidumque rapacitate, & crudelitate tuerentur. Quam in causam Episcopi, & prælati vehementer, & serio incubuerunt.

CAPUT XXIX.

Quæstorum & administratorum ingens cura.

Quæstorum §. I. Quæstorum apud veteres fuere duo genera, varia genera. Urbani, & Prouinciales; Urbani dicti sunt, vel ararij, vel patricij, seu capitales. nos hoc loco, non de criminum quæstoribus, sed de ararijs magistratibus agimus, qui patrimonium Reipub. tractant. Nulla in re maius est periculum, nusquam facilius etiam viris constantibus lapsus. Sapientissime dixit Sapiens. Beatus vir qui inuentus est sine macula, & post aurum non abiit, nec sperauit in pecunia thesauris. Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua. Magna pecuniam, magna lucri occasione, longo tempore accipere, expendere, sine culpa suspitione arduum est; non usurpare vnam ex mille artibus prædandi, quæ sunt in promptu animi est integerrimi. Cum ea quæ vel lego facta, vel audio fieri, in nullo genere officiorum plures admitti fraudes, maiores aut frequentiores poenas infligi animaduerto.

§. 2. Quæstura anno vicesimo septimo dabatur, potest dena stipendia. Initia alij ad Romulum, alij ad Tullium Hostilium referunt. Verum initia exigua ut in paupere regno fuisse necesse est. Sibi enim quæ-

stores esse poterant duo illi pastores, cum

Vnuserat fratrum, maxima regna, focus.

Valerius cum ararium constituisset, duos quæstores comitijs curiatis creauit, Sig. l. 2. de antiq. iure ciuium Romanor. Vide 7. l. 1. t. 13. de offic. Quæstoris.

§. 3. Quæstorum officia erant omnia quasi priuata, imperium enim nullum habebant, non utebantur sella curuli, non fascibus & licitoribus, neminem ad dicendam causam citare, neminem prehendere illis licuit, à priuato quolibet in ius vocari poterant. Hoc solum commune cum magistratibus habebant concionem ut conuocare possent Dionys. l. 8.

Curæ quæstorum committebatur ararium, & vectigalia populi Romani, pecuniam publice priuatimque erogabant, in ararium recondebant, in tabulas accepti, & expensi referebant.

Legatos excipiebant, hospitium, & Lautia præbebant, munera commearumque præstabant, etiam vestimenta, curabantque ne quid ipsis, comitibusve deesset. Agrotatum etiam curam suscipiebant, & si morerentur, funus publico sumptu faciebant. Senatus consulta etiam conseruabant, sed hoc ad eos munus sero translatum est.

Duo quæstoribus honorifica concessa fuere; Primum quod consuli in bellum ituro signa militaria ex arario depromebant; Alterum quod triumphum petituros oportebat apud Quæstores iureiurando asseruare de hostium occisorum numero, ciuiumque, vered ad senatum esse relatum.

§. 4. Quæstores primum creati sunt ex patricijs, postea communicata plebi potestas. Liui. 4. inigne memorat exemplum populi contemnens tribunos suos, & nobiles eligentis. Dolere hac contumelia accensum omnis tribuni; Ante omnes Pomilius, Antistiusque, Quidnam id rei esset? (inquiunt) non suis beneficiis, non patrum iniuriis, non denique, usurpandi libidine, cum liceat quod antea non licuerit, si non tribunum militarem, ne quæstorem quidem quenquam ex plebe factum: non valuisse patris pro filio, fratris pro fratre preces, tribunorum plebis, potestatis sacræ sanctæ ad auxilium libertatis creatæ.

Postea creati quæstores qui consules in bellum comitarentur, quique necessaria exercitui præbebant. Locutus illi designatus quæstorium dicebatur; apud Liui. l. 10. A tergo castrorum decumana porta factus imperus; itaque captum quæstorium. Quæstorque ibi L. Opimius Pansa occisus.

§. 5. Proconsules, & Proprætores suos in prouinciis quæstores habuere. Eas etiam sortiebantur quemadmodum ipsi consules. Licitoribus illi ad maiestatem imperij representandam vsi sunt. Toga etiam prætexta utebantur, ius dicebant, recuperatores dabant, Prætores aliquando imperium illis mandabant; Alioqui proprium illorum munus erat pecuniam ex arario acceptam, stipendia exercitibus, cohorti prætorie, legatis viatica dare. Pecuniam vectigalem exigere, atque in ararium referre. Non eodem tempore semper eum Proconsulibus & Proprætoribus prouincias adibant. Hinc apparet, quanta abstinentia, quanta integritate quæstores præsertim Prouinciales esse oportuerit, qui cum tanta potestate fortunis sociorum imminebant.

§. 6. Nomen quæstorum postea mutarunt Imperatores, officium enim potestatemque quæstoris comites sacrarum largitionum tenuerunt. Huic enim cura thesaurorum principalium erat demandata, hæc ratio principi ad liberalitatem exercendam suppetebat. Ex thesauris enim omnes principis liberalitatem expectant, & principem decet opes ad liberalitatem, non ad auariciam tenere. Arcad. & Honor. scribunt Lincinio comiti sacrarum largitionum c. l. 32. Breues etiam quadrimestruos ad officium palatinum nouerint dirigendos, aurumque exactum ad sacras largitiones, sine ulla dilatione esse mittendum. Habebat ille plures comites per prouincias dispositos, qui pecuniæ conquirendæ præerant. Nam

Y y 3

comites

Officia Quæstorum.

Patricia dignitas fuit.

Consules comitati sunt

Quæstorum in prouincia dignitas

Comes sacrarum largitionum.

Officium comitis sacrarum largitionum.

comites metallorū, cōmerciōrū, vestiariōrū, ita rationales summarum, thesaurorum ppositi, procuratores monetarum, procuratores Gynaciorum, (ita texttrinas sacras vocabant) item procuratores Baphiorum, & quicquid pecuniæ faciendæ opportunum erat, ad comitem largitionum pertinebat.

Monetæ cudendæ præerat, agebat enim vt vultus principis metallis vsualib. imprimeretur Cass. l. 6. for.

7. Huic sacra mandantur opes, orbisq; tributa Possesse, quicquid fluuiis euoluitur auri, Quicquid luce procul venas rimata sequaces Aditis pallentis fodit solertia Besti.

Plures quæstiones res esse cōuenit, ne furta celari possint.

§. 7. Aliarū gentium nō dissimilis erat consuetudo. Magistratus apud Athenienses erant Ταμίαι decem numero. Eorū officiū describit Harpoc. Παράλαμψαντες δ' εἰσι τῶτο α' γὰρ μὰ τὰς ἀδυναμίας, ἢ τὰς νίκας, ἢ τὸν ἀδύον λόγον καὶ τὰ γένη τὰ ἐναντίον τῆς βουλῆς, εἰ δὲ τῆς ἡ, τὸν τελεῶν ταμίαι. Accipiunt illi quæstores (statuam Minervæ & victorias, aliūq; ornatum, & pecuniam in conspectu senatus, sunt autem & virenum quæstores; Hinc illæ Romanæ leges. Hinc aliarum gentium γαστροφάκες, ἐμπλεκταὶ τῶν δημοσίων, καὶ δημοσίων γηνάτων, δημοσίων ἀρεσῶν, ἐμπλετιστῶν τῶν δημοσίων, ἑπάρχοντες κατὰ λόγον. Talis l. 2. Mach. c. 3. Heliodorus. ὁ ἐπὶ τῶν γηνάτων ἑπάρχων. Qui erat ppositus Gazæ regis. Nomen quæstoris postea non exoleuit, etsi officium in alios translatum fuerit. Codinus ait suo tempore quæstorem officiū non habuisse, olim habuisse. Apud Menandrum de legat. Gaius mittitur ad Perlas inter regios patres existens, καὶ τῶν λεγομένων καὶ κισσοῦ διέπων ἀρχῶν. & quæstoris exercens imperium. An tum forte restitutum? an ἀρχὴ fuerit sine functione, & nomen duntaxat dignitatis? Constat sane comitem largitionum & quæstorem eodem tempore fuisse. vt l. 12. cod. t. 6. Qui ex quæstura honore, aut officiali magisterio, aut comitina vtriusque arari nostri attonito splendore vixerunt: acclamatione excipiantur solita, nec prætereantur vt incogniti. Dat. 8. Kal. Iul. The salonica Gratiano V. & Theodosio I. A. A. Cof. ita decretum est à Gratiano. Valent. Theod. Augustis.

Quæstorii quo medio dicit.

§. 8. Quæstorij erant, partem aliquam quæsturæ tractantes; λεγομένης ἑπάρχων, qui latinis nominatur rationalis arari militaris. Zonar. l. 3. Deinde dicti Thesaurienses, qui pecunias in singulis provinciis asseruabant, donec statō tempore ad comitem sacrarum largitionum transmittenter; Eorum fidelitati præcipue prospectum erat, quod latifundare oporteret.

Tertio omnibus provinciarum rectoribus id vniue incumberebat, vt tributa curarent, tutoque ad comitem largitionum mitterentur, vt Nouell. 134. Imo ne asyla quidem tueri quemquam poterant, vt est à Justiniano decretum Nouell. 17. Publicorum vero tributorum exactiones etiam intra templa decenter fieri procurabatur: quoniam fiscalium ratio & militibus, & priuatis, ipsique templis, & cuncta Reipublica utilis & necessaria est. Auxiliabuntur tibi etiam amabiles Deo Ecclesiarum defensores, & economi: nullum horum, qui fiscaria tributa exigunt, abripientes exactioni, sed neque permittentes violentum aut seditiosum aliquid pati exactionem inferentes: scientes, quia si quid tale gesserint, de suo satisfacere fisco cogentur.

Dioceta.

Quarto, quia colligendis tributis præfidibus erant additi Diocetae. διοικητὰ nominabantur, magnus autem Dioceta ad quem collecta vectigalia deferrebant. Magnus Dioceta qui Constantinopoli versabatur, videtur Quæstor generalis fuisse, & forte comitis largitionum officiū aliquādo tenuit, aut eius vices.

Discussores.

Quinto. Quandoquidem fraudum finis nunquam erat, & fisci multos assertores habebat, constituti fuere & alii διοκῆται, quos discussores vocabant, qui rationum publicarum erant disceptatores, inique grauatos fubleuabant, modum vectigalium interdum definiebant. Theodosiana de illis lex extat. l. 2. c. de iudicis.

Eadem de causa exactores, seu executores, quocunque iure millos omnia in finuare præfidi oportebat. Ita statuerunt Arcad. & Honor. A. A. c. 12. t. 61. Ne per diuisas provinciarum partes aut palatinus exactor accederet, aut illustrium virorum apparitor vagaretur, vel militaris terror inferret formidinem, hac lege sancimus, vt omnes memorati intenti sint ad provincie rectorem, & cum eo agant: illo insistente, disponente, & agnoscente, & suo periculo rem peragant, & impleant vniuersa. Dat. 17. Kal. Iul. Mediol. Olybrio & Brobino Cof.

Imo iudici quoq; probare causam suam debet. ita iidem statuerunt. Siue ex pratorio officio, siue illustri comitum sacrarum largitionum, nec non & rei priuatae nostrae militie, vel ex quacūq; apparitione ad quamcūq; necessitatem prostigadam quis fuerit destinatus, sciat se intra anni metas debere collectis rationibus ad proprium iudicem remeare, eiq; suam efficaciam ostendere, & quid in eius instantia exactū fuerit, quid in debitis habeatur, & penes quos resederit, vel cuius culpa, aut qua causa in eadem provincia fuerit derelictū. Quod si exactio spatio anni in ei' regionis visceribus prædator insidians, deprehensus fuerit remorari: tunc absolutus cingulo militie abicietur, primoribus eius militia decem librarū auri multa proposita, si redire dissimulet: & per vices officiorum ligatus ferreis nexibus, cura provincialis officii, ad debitū mittatur examen: nec ei liberum sit, vt hoc se privilegio aut occasione defendat, & sibi aliud negotiū, vel aliam necessitatē post iniunctam esse causetur, cū in idem licentiā auferamus in eadē provincia cōtinuare exactionē. Dat. 10. Kal. Oct. DN. Theo. A. VIII. & Palla. Cof.

Sexto. Eisdē legibus obnoxii erant, qui mittēdarii, & canonicarii dicebātur. Arcarii quoq; nō custodiendis modo, sed exigēdis quoq; tributis instituti fuere.

Index de fraude quæstorum cognoscit.

Mittēdarii, Canonici, Arcarii.

Septimo. Varietas negotiorum etiam alium magistrum in hoc genere constituere coegit; erat ille Magister census, apud illū professiones, testamēta, donationes publicabantur. Censuales illi parebant. Eorū erat publicis actibus adesse, ea seruare, editores munerū apud eos pecuniam, & præmia deponerant. Qua in re vero maxime occupati fuerint censuales, ex Nou. 17. cōstat. Coges autē publicos exactores in suis de susceptis manifestare omnia in quibus ea dederunt, nempe quantitatem zygocephalorum, aut iugorū, aut iugalium, aut quolibet modo per regiones nuncupantur: & pro quibus hac & qualibet prædiis exigantur, & datorū quantitatem, siue in speciebus, siue in auro. Et interminaberis eis, & magnum damnum, & manus imputationem, si hoc & præcipitur quidem semper, vsq; nunc autē non custoditū est, non deinceps omnib. seruent modis. Si vero (vt assollet) declinationem inueniant aliquā, dicentes non posse iugorū ponti quantitatem: maxime quidē eos malignari putamus: sed tamen nihil hinc ledatur fisci, nec collatores. fisci n. sine præiudicio oīa sua percipiat, & solēnt celebrata suscepta percipiant ii, qui hac excoluerint, nihil exigēdi amplius. Causa vero in nullo ledatur, & secundum cōsuetudinem quidē tributa soluantur ab eis, & inferantur fisco. Nuntietur autē ad gloriosissimos nostros præfectos de istis prinitus cogendis censualib. nuncupatas expositiones subtiliter dare, vt ex hoc fiat causa diuincatio: Et sic interim secundum consuetudinem quidē datis fiscalibus inculpabiliter inferendis, quicquid in eis quædubitatur, gloriosissimi nostri præfecti iudicauerint, in iis quæ controversa sunt, hac valere: necessitatem habentibus exactoribus, post cognitam veritatem super his quæstionibus, & in illis de cetero quantitatem zygocephalorum, & aliorum omnium describere secundum quod à nobis iam ordinatum est.

Magister.

Agrorū manifestandam cōsuetudinem cognoscere.

§. 9. Curialium officia non oīa diuersa erant: quāuis n. honoratissimi ciuitatum essent, senatūq; & neruū vrbium, exigendi tñ tributa onus suslinere cogebatur, quin & crebro dum festinatur fisci utilitas pro tenuioribus soluere cogebatur. Decuriones etiam vocabantur, adeo imperium nummum congregandis incubabat, vt omnes pene essent in magistratu quæstores, aut eorū adiutores. Hanc ob causam oēs prædandi rimas sectabantur, & vestigabant Decuriones, vt ne damnum facerent. Vere Saluianus lib. 4. Romana respubli-

Curialium tributa exigebant.

Rationum publicarum discussores omnes rumpi possunt.

Tributus
mortuae
Reipublicæ.Anus per
iudices in-
datus.Decurionū
mera.Fores pu-
bliæ sibi nō
sulant.Consilium
Financia-
rum.Rationes o-
ptime Con-
siliariis red-
duntur, quæ
omnes cor-
rupti non
possunt.

Respublica, vel iam mortua, vel certe extremū agēs Spiritum, ea parte, quā adhuc viuere videtur, tributorum vinculis, quasi Prædonum manibus strangulata moritur. Anastasius Imperator vindices constituit, vt iniquas Decurionē exactiones inhiheret, & ipsi exigeret, sed illi prædæ dulcedine illecebrati importunius grassati sunt, vt merito eos Iustinianus amouerit, Decurionum honos erat, non posse plebeiorum tormentis subijci: Si pecuniam publicam interuertissent, plumbatis vapulabant. Susceptorem Decuriones suo periculo nominabant, qui tributa conquireret, pro quo satisfacti cogebantur, qui cum nominassent, aut consensissent. Ille non modo pecuniam, sed frumēti quinquagesimam, hordei quadragesimam, vini & lardi viciesimam in horreis recondebant. Verum quæ fuerit ratio Decurionum & Vindicum explicatur Nouell. 38. Qui Rempublicam, olim nobis disposuerunt, existimauerunt oportere secundum Regiæ vbius fieri adinarem in vnaqueque Civitate nobiles viros, & vnicuique Senatus dare curiam, per quam debuissent agi quæ publica sunt, atque omnia fieri secundum ordinem. Sic itaque res floruit, sic fuit clara, vt magna & populoſa domus curialium essent multitudine quidem existente curialium. Quod autem functionum videbatur esse onus, nulli omnino intolerabile existebat. Nam quod in multitudinem diuiditur, onus insensibile propemodum facit eis, qui hoc sustinent. Quando autem per partes quidem ceperunt se eximere albo Curia, & occasiones inuenire per quas liberis his efficerentur, sic paulatim diminuta sunt Curia innumeris excoꝑitatis occasionibus, per quæ potuissent specialia quidem bene habere, communia autem & publica dimiui. Propterea ad paucos viros redactæ functiones, & illis facultates commouerunt, & ciuitates ita diminutæ sunt, vt sub istos perditos Conductores, quos Vindices vocant, redacta Curia, contigerit Respublica plena quidem defectibus, plena vero omni iniustitia fieri. Hæc nos sæpe perscrutantes, asinamimus oportere medelam rei adhibere, & quantum nos in hoc laboramus, tantum omnem adinuenerunt curiales artem aduersus ea, quæ recte iusteque sancita sunt, & contrafiscum. Dum enim vidissent compelli se omnimodo Curia seruare quartam partem, & hoc vix per nostras leges impositum, ceperunt disserpere proprias facultates, quatenus minus idonei deficerent, & non quartam portionem, sed omnem continuo paupertatem suam Curia dereliquerent. Denique quoniam ipsi corporibus Curiam defraudare voluerunt, rem omnium impiam adinuenerunt, à nuptiis legimus abstinentes, vt eligerent magis sine filiis, quam sub lege deficere, aut generi suo vel Curie mutiles apparere. Dura fuit omnino Decurionum conditio, ita vt multi armatam sequi militiam mallerent, vt constaret ex cap. 12. t. 34. Interdum latebant pertinaciter, actum bona eorum his qui ad diuinitatem munera pertinebant, permittebantur, cum igitur tot modis ad Decurionatum cogerentur, constat eius administrationem perdifficilem fuisse.

§. 10. Hodie commodius hisce rebus prouisum est, maxime vbi inter multos tractatio nummaria diuiditur; nam inter eos semper aliqui inueniuntur, qui fallere nolint, & propter eos alij, vel non possunt, vel non audent. In Regno Franciæ est Consilium, quod vocant Financiarum, in quo Quæstores, & Superintendentes, Est etiam curia auxiliorum, seu oblationum. Carolus Sextus Franciæ Rex vectigal vino, aliisque mercibus imposuit, quod vt lenius ferrent populi auxilium vocauit; illi præposuit duos Clericos, & duos Laicos notæ integritatis ac fidei; deinde ortis controuersijs Episcopus Præfex, tres Consiliarij cum Procuratore, & Aduocato generali adiuncti sunt. Postea in alios translata sunt ista iudicia, auctus numerus Consiliatorum, ac

Præsidum, à Carolo Septimo, Ludouico Duodecimo, Henrico Secundo. Interim Magistri computorum, receptoresque pecuniarum rationem reddere tenentur in camera, cuius Procurator de criminibus rationalium, & Thesaurarium cognoscit.

Recte etiam constitutum est, vt quatuor Thesaurarij generales Domanij peragrent Prouincias commissas, & de minoribus Thesaurariis cognoscant.

Nihil perniciosius quam habere Thesaurarios partium casualium, qui pecuniam pro officiis, & dignitatibus expensam recipiant. Hoc iam felici initio sustulit Ludouicus XIII.

Nec præteriri debet, quod ararij præfex, & quasi supremus Quæstor, seu Comes largitionum apud Francos vocatur Thesaurarius parci-
monia; vt indicent nulla re magis crescere Thesaurum Regum quam parcimonia, & frugalitate Principis. Illius munus est, Thesaurariis belli stipendia soluenda mandare. Qui id per Commissarios, & solutores faciunt, quibus adiuncti sunt Antigra-
pharij.

§. 11. *Αντιγραφῆς* seu Antigrafiariorum vti nunc appellantur vetustissima est origo. Monet Aristoteles, vt pecuniæ publicæ præsentibus ciuibz tradantur, & Antigraphea conscribantur, ne interuerti possint.

Hi perpetuo adherent Receptoribus, Thesaurariis, Susceptoribus, Peræquatoribus, vt fraudes impediunt. Parum itaque à vetere Republica recessit Gallia, & vbi mutauit, rectius statuit. Primo quidem Thesaurarium habet, deinde de tributis non iudicat Præfex, aut Quæstor, sed Consilium, cuius in hac causa semper est sincerior sententia. Deinde quatuor habet generales receptores indictarum contributionum, in singulis Electionibus duo sunt Receptores, qui ad Generales pecuniam suæ Prouinciæ deferunt. Hi quoque iuantur à Peræquatoribus, qui ex æquo bonoque per parciæ pro cuiusque facultate tributa partiuntur, colliguntque. Quæ si omnia per viros integræ vitæ, & iniquitatis oſores administrentur, ingens pecunia, sine subditorum molestia colligi potest.

Neque dissimile est Belgij quæstorium: Rem enim pecuniariam tractat Consilium Financiarum, in quo Thesaurarius, & Receptor præcipuæ auctoritatis sunt. Omnes publicos sumptus illud Consilium dirigit. Habetque annexam cameram rationum, in qua septem Magistris rationum omnes alij, quibus pecunia commissa est, reddere rationem coguntur.

§. 12. Hispanis in varijs Regnis diuersæ quæsturæ sunt, in ipso Palatio est Consilium, quod vocant Haztenda; in illud conueniunt per hebdomadam aliquoties, tres Quæstores, quos vocant Cantadores, & à dignitate vocantur Maiores, quibus totidem Quæstores minores adiunguntur, cum Secretario, Relatore, Consiliarijs Camera. Materia deliberationum sunt omnia vectigalia, debita, eorumque solutiones, hypothecæ, alienationes, recuperationes.

Ab eisdem Quæstoribus, adiunctis alijs quatuor Auditoribus, & vno Secretario controuersæ de pecunia deciduntur. Atque illud Consilium dicitur Cantadoria.

Alios habent iidem Officiales, cum in Consilium conueniunt, quos vocant Cantadores de Cuentas, in eo enim omnium Prouinciarum, Regnorumque redditus consignantur, rationesque dantur accepti, & expensi.

Genuesium
Quaestores
Reipublicae
sunt Con-
seruatores.

§. 13. Genuesium Quaestores Rempubli-
cam conseruant, & augent, in hunc modum rationem
descriptam inuenio. Quo vero (Bell. T. 3.) ad erogandam
Reipublicae pecuniam ciues alacriores redderent, creditoribus,
assignatis certis hypothecis & redditibus, è frumenti, vini, aut
aliarum rerum vectigalibus, &c. cauebatur. Et hic quasi Rei-
publicae cum priuatis hominibus contractus, Compera diceba-
tur, additumque, vt qui centum libras mutuo dedissent, in hac
velut Societate nouum locum, qui ducentas, duos locos teneret,
& sic deinceps: adeo vt Compera, siue Societates eiusmodi val-
de multiplicata fuerint, quarum aliae dicebantur Capituli,
aliae S. Pauli, aliae Salis, &c. Harum vnaeque à ciuibz qui-
busdam administrabatur, quorum erat operam dare, vt cre-
ditoribus recte satisficeret, & rationes inter hos & Rempubli-
cam iuste seruarentur. Quum vero, vt fieri solet, è multitudine
magna nata esset confusio, decretum fuit, vt omnes in vnum
corpus redigerentur, cui Compera siue Camera à D. Gregorio
nomen inditum, eiusque cura quibusdam iridem Ciuibz
commissa est: qui cum singulari industria & prudentia mu-
nus sibi iniunctum administrarent, publica vero necessitates,
magnos requirerent sumptus, Locariorum (sic enim supra di-
ximus nominari eos, qui in hanc Societatem admittuntur)
numerus valde creuit, adeo vt oppignorata magna publico-
rum reddituum parte, Officii huius cura & negotia mirum in
modum aucta sint, & oppida etiam & territoria eius dictioni
accefferint. Inde factum vt Societas hac primum ab ipsa Re-
publica, deinde à Pontificibus, Imperatoribus, & aliis ciuita-
tis dominis multa priuilegia impetrarit, sic vt quamuis hoc
officium ab ipsa Republica, & iis qui palatium gubernant, de-
pendeat, nihilominus tamen Vrbanò Magistratui subiecta
non sit, sed omnes etiam, qui partem aliquam Reipublicae ca-
pessent, eius priuilegia inuoluta se seruaturus promittere &
iurare cogantur. Vt vero in aliis fere rebus principia valde te-
nuia sunt, & contempta, temporis vero successu paulatim ad
perfectionem contendunt. Ita in hoc quoque officio siue Magi-
stratu accidit, cuius hodie multo melior & perfectior est for-
ma quam olim fuit. Quantum enim ad comparationem vti-
litatis siue emolumentum à Locatorio percipiendi attinet, non
iam certum quid est praefinitum, aut determinatum, vt olim
sed pro ratione redditus, & sumptuum, itemque ad conserua-
tionem earum rerum quarum cura Officio huic commissa
est, & prout vectigalia fructuosa fuerint vel minus, omnia
diriguntur, quin etiam ipsa reddituum percipiendorum, quae
hodie in vsu ratio multo seuerior est, & ad conscientiam ac-
commodatior: praeterquam quod, vt diximus hac ratione do-
minia aliquot, & territoria ei sunt acquisita, ad quorum fa-
ciliorum administrationem nouas regulas & nouas leges con-
dere oportuit. Huius quidem Officii siue Magistratus respectu
Genuesium ciuitas in duas quasi communitates diuidi potest:
quarum prima Maior est, & ab iis, qui in palatio ius dicunt,
gubernatur, & integram fere ciuitatem comprehendit. Altera
parua est, cui Sangeorgianus Magistratus praest, & ad Lo-
catorios siue reddituum participes spectat. Illa quidem multis
mutationibus obnoxia, & tyrannicum Imperium nonnun-
quam experta est, hac vero libera semper & ad certos ciues ad-
stricta, ac proinde firma fuit.

§. 14. Olim viliores interdum pecuniam tra-
ctabant, nec in hunc modum crescere poterant. Rationales dicebantur, & actores crebro erant serui,
aut liberti Caesaris, qui rationes patrimonij tracta-
bant, dicti & illi sunt λογιται & λογιδοισται. Dicti &
actores Dominici. Tertull. de Corona militis, Castrenses
ministros appellat. Biennium militabant,
nec deinde ad idem officium redire poterant, t. de
Castrensis & Ministerianis cap. 12. In officio specta-
bilitatis tuae secundum formam diuinalium responsum post
completum tempus praefinitum, id est, biennium prioribus dece-
dentibus insequentes ad locum pro merito laborum stipendio-
rumque succedant, nec vlla licentia tribuatur his, qui imple-
tum deposuerint officium, denuo ad eandem militiam, vel soli-
titudinem remeandi.

Primiceriorum non in profanis modo, sed in sa-

Ad idem of-
ficium re-
dire, quibus
veritum.

cris quoque frequens est mentio, ita dicti sunt, quod
cum in suo ordine essent Principes, primi in cera, seu
in prima cera scriberentur. Suidas definit primum
τῆς τὰς ἐκείνων τῶν λόγων, primum cuiusque ordinis. Primi-
ceriatus dignitas Senatorem efficit, Cassiod. lib. 6. c.
7. Allectis ex Consulibus aequatur l. 19. c. Theodos.
de Palatin. sacr. largit. Magnus Primicerius dictus est
Princeps Thebarum. Erant igitur Primicerij Cubi-
bilariorum, Priuatorum, Scriniorum, Notariorum,
Deputatorum, Augustalium, Singularium, id est,
eorum, qui notis scribebant.

Primice-
riatus.

§. 15. Quaestoris adiutores seu Boethi constitu-
untur viginti sex, Nouella 35. Viginti sex adiutoribus
Quaestoris, quos Boethos dicunt Quaestoris, licet in suo loco al-
ios substituere, idoneos tamen, & quos pro tempore Quaestor
elegerit, propositis sacris Euangelis. Hi autem qui sunt in lo-
cum eorum, qui suo loco ceciderunt, centum solidis praestiti fi-
ant. Istorum autem trium graduum viri, id est, Scrinii memo-
ria, & duorum qui proximi futuri sunt, quamuis non ex vi-
ginti sex adiutoribus, tamen licentiam habeant surrogare in
locum suum. Habeant igitur ius vendendi militiam suam, &
non ultra centum solidos, à nullo modo & is, qui subrogatur, ele-
ctione Quaestoris fiat. Prærogatiua autem constitutio dat
Theodosio & Epicteto, & Quirillo, & Sabbatio, & Perigeno.
Illo videlicet obseruando, vt si quis ex viginti sex adiutoribus
defunctus fuerit, ad haeredes eius centum solidi dentur, & ele-
ctione Quaestoris militent. Sin autem liberi sint defuncti, idem
iuris habeant, quamuis haeredes Parenti suo non existerint.
Dat. C. Bilis. Delegationes vocabant, quod in qua-
que Prouincia vel vrbe frumenti, auri, aliarum re-
rum debebatur. Delegatorium Epistola erat, quâ illa
dabantur, & interdum ius conferrebat praedia in-
uadendi. De Susceptoribus vide titulum 70 l. 10.
Codicis. Susceptores publicos absque omni mora aurum
censem suscipere, ne quis per hanc occasionem sumptus face-
re compellatur. Nam si solvere volens à suscipiente fuerit con-
temptus, testibus adhibitis contestationem debet proponere:
vt hoc probato, & ipse securitatem debitam commissi nexu
liberatus, cum emolumentis accipiat, & qui suscipere negle-
xerit, eius ponderis, quod debebatur duplum fisci rationibus
per vigorem officii Praefidis inferre cogatur. Quod autem Su-
sceptores iudice, cuius interest, negligente violauerit, ex ipsius
iudicis facultatibus sarcietur. Dat. 14. Kal. Augusti. Paulino
& Iuliano Coss.

Quaestorum
adiutores.

Atque ita fisco multis modis cauetur, sed plures
artes sibi metipsis cauendi norunt Quaestores, qui
raro pauperes ex officio, saepe diuites ex prædâ dif-
cedunt. Vtinam tanta sit cura pauperum, quanta est
publicarum diuitiarum. Exempla præca haudqua-
quam defunt. Non enim memoria dumtaxat, sed et-
iam imitatione dignissimum, quod magni etiam
Principes de pauperibus esse voluerint, Zonaras in Mi-
chaele Paphlagone refert fratrem eius fuisse de pauperi-
bus, Idem Cedrenus.

§. 16. Exactorum fraudes multae leges vetant,
paucæ compescunt. Interim viles illae, quae prohibe-
nt, quicquam infcio Rectore Prouinciae agere. c.
12. t. 61. & vt infra annum rationem reddant. Deni-
que vt nihil agant, quod sibi commissum non est. Ita
Arcad. Honor. (c. 12. t. 61.) Quicumque ex palationis pro
cuiuslibet tituli ad Prouincias comauerit, compulsor, Exa-
ctor, Aimonitor, Portitorve Praecepti, agens in rebus, vel Pala-
tinus, vel Apparitor illustrium potestatum: hoc tantum pote-
statis arripiat, quod mandatum curiae suae specialiter appro-
batur, ne quod iniunctum alteri fuerit, Collegij iure presu-
mat: ne dum hoc sibi inuicem mutui officii licentia partiumur,
agant cuncti, quod singulis credebatur. Dat. prid. iul. Mediol.
Olyb. & Probin. Coss. Siue ex Pratoriano Officio, siue illustris
Comitibus sacrarum largitionum, nec non & rei priuatae no-
stre militie, vel ex quacunque apparitione ad quamcunque
necessitatem profligandam quis fuerit destinatus, sciat se in-
tra anni metas debere collectis rationibus ad proprium iudi-
cem.

Fraudibus
Quaestorum
obuium.

Omnimodo
pradatori-
bus aulicia
debita eun-
dam.

cem remeare, eique suam efficaciam ostendere, & quid in eius instantia exactam fuerit, quidve in debitis habeatur, & penes quos resederit, vel cuius culpa, aut qua causa in eadem Prouincia fuerit derelictum. Quod si exacto spatio anni in eius Regionis visceribus pradatorum insidians, deprehensus fuerit remoueri: tunc absolutum cingulo militia abicietur. primoribus eius militia decem librarum auri multa propofita, si redire dissimulent: & per vices officiorum ligatus ferreis nexibus, cura prouincialis officii, ad debitum mittatur examen: nec ei liberum sit, vt hoc se privilegio aut occasione defendat, quod si aliud negotium, vel aliam necessitatem post iniunctam esse causetur, cum hisdem licentiam auferamus, in eadem Prouincia continuare executionem. Dat. 10. Kal. Octob. D. N. Theod. A. VIII. & Palladio Coss.

In vsum reducenda leges tituli 62. c. 12. Si quis a ducentariis, vel centenariis, vel fisci aduocatis lesum se esse cognoscit, adire iudicia, & probare iniuriam non moretur: vt in eum qui conuictus fuerit, competentem feneritate vindicetur. Dat. Kalend. Nouemb. Treuir. Constant. A. IV. & Licinio V. Coss.

Præter solennes & canonicas pensionationes, multa a prouincialibus indignissime postulantur ab officialibus Scholasticis non modo in ciuitatibus singulis, sed etiam mansionibus, dum ipsi & animalibus eorumdem alimonie sine pretio minifrentur. Prouinciales itaque cuncti iudices tueantur, nec iniurias multas transire permittant. Dat. 3. Kalend. Iul. Leoncio & Salustio Coss.

Quoties compulso arguitur in deprecatione conuictus, etiam non consulta clementia nostra penam subeat legibus competentem. Dat. prid. Kalend. Ian. Stilicone & Aureliano Coss.

Curialibus & nauiculariis, omnibusq; corporibus ita subueniri volumus, vt nihil apparitoribus vniuersorum iudicum liceat, quod ad prædam prouincialium pertinet.

§. 17. Absoluo hanc de Magistratib. tractationem, & adicio: Recte facturos si in singulos dies iuramentum suum cum vero seruandi proposito repetant, & perpendant, quod Nouell. 8. tit. 3. proponitur. Iuro ego per Deum Omnipotentem, & Filium eius vnigenitum, Dominum nostrum Iesum Christum, & Spiritum Sanctum, & per sanctam gloriosam Dei Genitricem & semper Virginem Mariam, & per quatuor Euangelia, qua in manibus meis teneo, & per sanctos Archangelos Michaellem & Gabrielem, puram conscientiam germanumque seruitium me seruaturum sacratissimis nostris Dominis Iustiniano & Theodora coniugibus, occasione tradita mihi ab eorum pietate administrationis: & omnem laborem ac sudorem cum fauore sine dolo & fine arte quacunq; suscipio in commissa: & communicator sum sanctissime Dei Catholica & Apostolica Ecclesia: & nullo modo vel tempore aduersabor ei: nec alium quemcunque permitto, quantum possibilitatem habeo. Iuro quoque idem iurandum, quod nulli penitus neque dedi, neque dabo occasione dati mihi cinguli, neque occasione patrocini, neq; promissi, neque professus sum de prouincia mittere, neq; mittam, neq; occasione Dominici suffragii, neq; famosisimis præfectis administrationem habentibus, neq; iis qui circa eos sunt, neq; aliis hominum vili: sed sicut sine suffragio percepi cingulum, sic etiam pure me exhibebo circa subiectos piissimorum nostrorum Dominorum: contentus iis qua statuta sunt mihi de fiscoannonis. Et primum omne habeo studium vt fiscalia vigilanter inspiciam: & indeuotos quidem & indigentes necessitate, cum omni exigam vehementia, nequaquam subinclinatus, neque ob hoc lucrum ipsum omnino considerans, aut per gratiam vel odium exigens aliquem citra quam comperit, aut concedam alicui. Deuotos autem paterne tractabo, & subiectos piissimorum nostrorum Dominorum illesos vndique quantum possibilitatem habeo, custodiam. Et æquus in causis vtriusq; partis, & in publicis disciplinis ago: nulliq; parti citra quàm iustum est præstabo: sed exequar vniuersa delicta, & omnem æquitatem seruabo secundum quod mihi visum fuerit iustum. & eos quidem qui innoxii sunt, vndique innoxios illa seque conseruabo: no-

xiis autem imponam supplicium secundum legem, & omnem iniustitiam (sicut iam dictum est) in publicis & priuatis contrahibus ius seruabo: & si comperero fiscum iniustitiam pati, non ego solum hoc ago, sed etiam semper mihi asidentem talem studebo assumere, & circa me omnes: vt non ego purus quidem sim, qui vero circa me sunt: furentur & delinquant. Si quis autem inueniatur circa me talis: & q; sit ab eo, me sanare & eum expellere. Si vero non hæc omnia ita seruauero: recipiam hic & in futuro seculo in terribili iudicio magni Domini Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi: & habeam partem cum Iuda, & lepra Giezi, & tremore Cain: insuper & penis qua lege eorum pietatis continentur, ero subiectus.

CAP V T XXX.

Ministri Magistratuum.

§. 1. Inter Ministeria Magistratuum nominatissimus: est accensus, ab acciendo ita dictus; silentium faciebat, quod Illicium dicebatur, horam tertiam, meridem, & nonam esse clamabat. Libertis id muneris fere mittebatur. Honestior erat Præcone, hic in Concione, in Comitio, si quid recitandum erat, pronuntiabat. Accensus priuatos ad Magistratū accibat. Omnes illi apparitores dicti, quemadmodum Ministri officiales. Plures præconum decuria fuerunt. Viatorum munus erat prehendere, ligare: quod & Licitorum; hos a ligando alii, Tiro a Lino seu Licio dictos, quo transuerso cincti erant. Statores iisdem dicebantur, nec alij fuisse videntur ab apparitoribus. Totum hoc genus in Prouincijs dicti Brutiani, quibus non militia imperatur, sed seruilia opera, quod omnium primi ad Hannibalem defecissent.

Interpretes etiam Romani habuerunt, non modo cum Prouincias administrarent, in quibus diuersa lingua vtebantur, sed etiam in ipsa Italia, & quamuis Græce noscent, in Sicilia, atque Græcia. Hoc Imperij maiestatem decere arbitrati sunt, vt non modo fasces proferrent, sed etiam linguam, vt totus orbis non modo Romani iuris, sed idiomatis etiam esse videretur.

Cornicularij non Cornicines erant, sed cornibus Secretarij præerant, atque prætorium custodiebant ex militibus veteranis ad hanc quasi quietam, curiosam, honoratamque militiam assumebantur. Sym. c. 10. Epist. 56. Græca glossa interpretatur *παλιδίτν & πρεμάρχον*, spectabilitatis insignibus decorabantur.

§. 2. Officia Minora aulica fuere, qua tamen & in vrbibus priuatorum adibus vsurpata inscriptio vetus narratur habere. Diophantus Tiberij Cesaris ornator Glabrarius: iisdem & Glabratores & Pumicatores dicebantur fæda consuetudine depilandi corporis. Ornabant & Brambaricarij & Argentarij, qui auro, argento, ære inducebant, qui in auro, argento, ære celabant. Nec vllum genus artificum erat, quod non obnoxium Imperatori, Collegia eorum corpora & ipsi corporati dicebantur; habebantque Præfectos & Magistratus suos, quin ipsa vilissima Præfectos habuere: calcis præpositura, dignitas erat. Cassiodor. Epist. 7. lib. 7. coctilis calx niuibis concolor, spongijs lectior. Te ad coctionem distributionemque calcis nostra præponit auctoritas.

Nomenclatores, vel Nomenclatores multitudine & ambitio genuit, cum candidatis singulorum ciuium nomina infererent, ex quo & factores dicti sunt. Post lex scripta est, ne candidatis Nomenclator adesset.

Accensorum
officium.
Præcones.

Viatores.
Lictores.

Statores.
Brutiani.

Interpretes.

Cornicularij.

Alia officia.

Glabrarij.
Brambaricarij.

Corpora,
Corporata.

Præpositus
calcis.

Nomenclator.

Cur-